

**RETAULES ESPIRITUALS
MATEU FLETXA & BARTOMEU
CÀRCERES**

LES ENSALADES, PRAGA 1581

LA JUSTA

Ensalada - *Mateu Fletxa, el Viejo (ca. 1481-1553)*

¡Oíd, oíd los vivientes
una justa que se ordena!
Y el precio d'ella se suena
que es la salud de las gentes.

Salid, salid a los miradores,
que quien ha de mantener
es el bravo Lucifer
por honra de sus amores.

¿Quién es la dama que ama?
¿Y quién son los aventureros?
Sólo son dos caballeros.
La dama Envidia se llama.

Diz que dize por su dama
al mundo como grossero:
“Para ti la quiero.
Noramala compañero;
para ti la quiero.”

Paso, paso, sin temor,
que entra el mantenedor.
Pues toquen los atabales.
Ea, diestros oficiales,
llame el tiple con primor,
tin, tintin, ¡O galán!
Responda la contra y el tenor:

Tron, tron... ¡Sus! Todos:
Ti pi tipi tin, pirlin...

**RETAULES ESPIRITUALS
MATEU FLETXA & BARTOMEU
CÀRCERES**

LES ENSALADES, PRAGA 1581

LA JUSTA

Ensalada - *Mateu Fletxa, el Vell (ca. 1481-1553)*

Sentiu, sentiu, els vius,
una justa que s'anuncia!
I el seu preu es diu
que és la salut de la gent.

Sortiu, sortiu als miradors,
car qui lluitarà
és el brau Lluçifer
per l'honor del seu amor.

Qui és la dama que estima?
I qui són els aventurers?
Són tan sols dos cavallers.
La dama es diu Enveja.

Sembla que per la seva dama
diu al món grollerament:
“Per tu l'estimo.
En mala hora, company,
per tu l'estimo.”

A poc a poc, sense temor,
va entrant el lluitador.
Que toquin els timbals.
Au, destres oficials,
crideu el tiple formós,
tin, tin-tin, oh galà!
Respongui la contra i el tenor:

Tron, tron... Amunt! Tots:
Ti pi tipi tim, pirlim...

Cata el lobo dó va, Juanilla
¡cata el lobo dó va!”.

La soberbia es el padrino
¡Oh, qué pompa y qué manera!
Escuchad que el mote es fino:

*Super astra Dei exsultabo solium
meum,
et similis ero Altissimo.*

El mantenedor es fiero.
Callad y estemos en vela.
¿Quién es el aventurero?
Adán, padre primero,
rodeado de Prophetas.
¡Ojo! ¡Alerta compañero
que ya tocan las trompetas!

Fan, frelerelé, rarón, fan, fan...
¿Por quién justa nuestro Adán?
Por la gloria primitiva
¡Viva, viva, viva!
Sus padrinos ¿quién serán?

Los Santos Padres
que y van puestos a sus derredores
cantando un cantar galán
por honra de sus amores:

“Si con tantos servidores
no ponéis tela, señora,
no sois buena texedora.”

Alhajas trae por divisa
con que os fiaréis de risa.
¿Y qué son? ¿Y qué son?
Una pala y açadon,
y la letra desta guisa:

Canta el llop allí on va, Joaneta,
canta el llop allí on va!

La supèrbia és el padrí,
quina pompa i quina manera!
Escolteu, que la dita és fina:

*Sobre els astres de Déu aixecaré el meu
tron
i seré semblant a l'Altíssim.*

El lluitador és ferotge.
Calleu i restem a l'aguait.
Qui és l'aventurer?
Adam, pare primer,
envoltat de profetes.
Compte! Alerta, company,
que ja toquen les trompetes!

Fan, frelerelé, rarom, fan, fan...
Per qui lluita nostre Adam?
Per la glòria original.
Visca, visca, visca!
Els seus padrins, quins seran?

Els Sants Pares
que hi van al seu voltant,
tot cantant un cant galà
per l'honor del seu amor:

“Si amb tants servidors
no hi poseu tela, senyora,
no sou bona teixidora.”

Porta per divisa quincalla
que us farà trencar de riure.
I què és? I què és?
Una pala i un aixadell,
amb lletra d'aquesta faiçó:

*“Laboravi in gemitu meo,
Lavabo per singulas noctes lectum
meum.”*

¡Ea, ea, que quieren romper
las lanças de competencia!
La de gula, Lucifer,
y Adán, la de ignocència.
Mas, de ver su gran patientia
no hay quien no cante de gana:
“¡Que tocan alarma, Juana!
¡Hola, que tocan alarma!”

¡Dale la lança, dale la lança!
El trompeta dice ya:
“¡Helo va! ¡Helo, va!
Tup, tup, tup, tup
¡Corran, corran, sin tardança!
¡Ciégalo tu san Antón!
¡Guárdalo, Señora! ¡San Blas!
Trópele, trópele, pele, tras.
¡Oh, qué terrible encontrón!
¡Adán, cayó! ¡Adán cayó para atrás!

Buscad d’hoy más, peccadores,
quien sane vuestros dolores.
“Que no son amores
para todos hombres.”
¡Aparte todos! ¡Aparte!
¿Quien viene? Dezid-nos dél.
Un cavallero novel, Dios de Israel.

¡Guarte, guarte, guarte, Lucifer!
“Mala noche havéis de haver,
don Lucifer,
aunque seáis más letrado y bachiller.”

¡Venga, venga’l gran señor!
Háganle todos el buz.
Su cimera es una cruz,
su padrino el Precursor

*“He treballat tot gemegant,
netejaré nit rere nit el meu llit.”*

Apa, que volen trencar
les llances dels competidors!
Llucifer, la de la gola
i Adam, la de la innocència.
Però en veure sa gran paciència,
no hi ha qui no canti de gana:
“Que toquin alarma, Joana!
Ep, que toquin alarma!”

Branda la llança, branda la llança!
El trompeta diu ja:
Aneu-hi! Aneu-hi!
Tup, tup, tup, tup
Correu, correu, no us torbeu!
Cega’l tu, Sant Antoni!
Guardeu-lo, Senyora! Sant Blai!
Tropel, tropel, pel, tres.
Oh, quin terrible embat!
Adam ha caigut, ha caigut enrere!

Busqueu més avui, pecadors,
qui guareixi els vostres dolors.
“Que no són amor
per a tothom.”
Aparteu-vos tots! Aparteu-vos!
Qui ve? Digueu-nos qui és.
Un nou cavaller, Déu d’Israel.

Guardeu-vos-en, Llucifer!
“Mala nit fareu,
senyor Llucifer,
encara que sigueu més lletrat i batxiller.”

Vingui, vingui el gran senyor!
Reteu-li tots homenatge.
El seu símbol és una creu,
el seu padrí el Precursor

que da voces con hervor:
“*Bece qui tollit peccata mundi.*”

¿Y por quién ha de justar?
Por la que no tiene par.
¿Quién sería?
Virgo Maria, caelorum via,
de los errados la guía.

¿Y el mote? Qual no se vió:
Sitio, sitio! Denles las lanças de guerra:
a Cristo de la justitia,
y a Luzbel la de cobdicia.
No yerra de caer muy presto en tierra.

¡Dale la lança, dale la lança,
que ya va, que ya va,
nuestra bienaventurança!
Tras, tras, tras.
Grita, grita y alarido,
que Lucifer ha caydo!
¡Vade reto, Satanás!

Muy corrido va Luzbel.
¡A él, a él, que trae fardel!
¡Vacía que ya en hastía!
Scantémosle un pedaço
del taço y el baço
las cuerdas del espinaço
y en la frente un maço
y en las manos gusanos.
Y a vosotros, los christianos,
¡buenas Pascuas y buen año,
que es deshecho ya el engaño!

*Laudate Dominum onnes gentes,
laudate eum omnes populi.*

que proclama amb fervor:
“*Heus aquí qui lleva els pecats del món!*”

I per qui ha de lluitar?
Per la que no té igual.
Qui seria?
Verge Maria, camí dels cels,
que els errats guia.

I la divisa? No s’ha vist:
Feu lloc! Doneu-los les llances de guerra:
a Crist de la justícia,
a Llucifer de la cobdícia.
Que vigili de no caure prest a terra.

Dóna-li la llança, dóna-li la llança,
que ja va, ja està en joc
la nostra benaventurança!
Tras, tras, tras.
Amb gran xivarri criden
que Llucifer ha caigut!
Enrere, Satanàs!

Molt esverat se’n va Llucifer.
A ell, a ell, que duu farcell!
El buida, que li és feixuc!
Maldiguem-li un bocí
del darrere i la melsa,
els nervis de la seva espina,
al seu front un martell
i cucs a les seves mans.
I a vosaltres, cristians,
bones festes i bon any,
car ja és desfet l’engany!

*Lloïn el Senyor totes les gents,
lloïn-lo totes les nacions.*

EL FUEGO

Ensalada - Mateu Fletxa, el Viejo (ca. 1481-1553)

¡Corred, corred, peccadores!
No os tardéis en traer luego
agua al fuego!
Fuego, fuego, agua al fuego!
Este fuego que se enciende
es el maldito pecado,
que al que no halla ocupado
siempre para sí lo prende.
Qualquier que de Dios
pretende salvación,
procure luego agua al fuego.
Fuego, fuego, agua al fuego!
Venid presto, peccadores,
a matar aqueste fuego;
hazed penitencia luego
de todos vuestros errores.

Reclamen essas campanas
dentro en vuestros coraçones.

Dandán, dandán, dandán.

Poned en Dios las aficiones,
todas las gentes humanas.

Reclamen esas campanas.

Dandán, dandán, dandán.

¡Llamad esos aguadores,
luego, luego sin tardar!

Y ayudennos a matar este fuego.

No os tardéis en traer luego
dentro de vuestra conciencia

mil cargos de penitencia
de buen agua,

y así mataréis la fragua
de vuestros malos desseos,
y los enemigos feos huyrán.

¡Oh cómo el mundo se abraza
no teniendo a Dios temor,

EL FOC

Ensalada - Mateu Fletxa, el Vell (ca. 1481-1553)

Correu, correu, pecadors!
No trigueu a dur de pressa
aigua al foc!
Foc, foc, aigua al foc!
Aquest foc que s'encén
és el maleït pecat,
que a qui no troba ocupat
sempre se'l queda per a ell.
Qualsevol que de Déu
pretengui salvació,
que llençi de pressa aigua al foc.
Foc, foc, aigua al foc!
Veniu prest, pecadors,
a matar aquest foc;
feu de seguida penitència
de tots els vostres errors.

Repiqueu aquestes campanes
dins els vostres cors.

Tan tan, tan tan, tan tan.

Poseu en Déu les afeccions,
tota la gent humana.

Repiqueu aquestes campanes.

Tan tan, tan tan, tan tan.

Crideu aquests aiguaders,
prest, prompte, sense trigar!

I ajudeu-nos a matar aquest foc.

No trigueu a portar de pressa
dins la vostra consciència

mil càrrecs de penitència
de bona aigua,

i així matareu la forja
dels vostres mals desigs
i els lletjos enemics fugiran.

Oh, com s'abrassa el món
no tenint temor de Déu,

teniendo siempre su amor
con lo que el demonio amasa!
Por qualquiera que traspasa
los mandamientos de Dios,
cantaremos entre nos,
dándole, siempre baldones:
*Cadent super eos carbones,
in ignem dejicies eos;
in miseriis non subsistent.*

Este mundo donde andamos
es una herviente fragua,
donde no á lugar el agua,
si por ventura tardamos.
¡Oh, cómo nos abrasamos
en el mundo y su hervor!
Por qualquiera peccador
que lo que da Dios no toma,
se dirá lo que de Roma
quando se ardía sin favor:
“Mira Nero, de Tarpeya,
a Roma cómo se ardía,
gritos dan niños y viejos,
y él de nada se dolía”.

¡No os tardéis! ¡Traed agua ya!

¡Y vosotros atajad!

¡Corred, corred, corred! ¡Presto
socorred!

¡Sed prestos y muy ligeros
en dar golpes a los pechos!

¡Atajad, aquestos techos!
tras, tras, tras

¡Corred, cortad presto esos maderos!

Tañed! *Dandán, dandán, dandán.*

¡Tañed, tañed más apriessa,
que vamos sin redención!

Tañed presto que ya cesa
con agua nuestra pasión.

Y así, con justa razón
dirán las gentes humanas:

tenint sempre el seu amor
amb el que el dimoni amassa!
Per qualsevol que traspasa
els manaments de Déu,
cantarem entre nosaltres,
causant-li sempre oprobri:
*Cauran sobre ells brases,
seran llançats al foc,
el seu patiment no resistiran.*

Aquest món en què caminem
és una forja roent,
on no hi ha lloc per a l'aigua,
si per ventura ens torbem.
Oh, com ens abrasem
al món i la seva coïssor!
Per qualsevol peccador,
que el que dona Déu no pren,
es dirà el mateix de Roma
quan cremava sense favor:
“Mirava Nero, de Tarpeia,
com cremava Roma,
cridaven els nens i els vells,
i a ell res li feia mal.”

No us torbeu! Porteu aigua ara!

I vosaltres, cuiteu!

Correu, correu, correu! Prest, a l'auxili!

Aneu prests i molt lleugers
en donar cops al pit!

Cuiteu, aquestes sostres!

Tras, tras, tras

Correu, talleu prest aquestes bigues!

Toqueu! *Tan tan, tan tan, tan tan.*

Toqueu, toqueu més de pressa,
que anem sense redempció!

Toqueu prest, que s'acaba
amb aigua la nostra passió.

I així, amb justa raó
dirà la gent humana:

“¿Donde las hay, donde las hay,
las tales aguas soberanas?
¿Donde las hay las tales aguas?”

Toca, Joan, con tu gaytilla,
pues ha cesado el pesar.
Yo te diré un cantar
muy polido a maravilla.
Veslo aquí, ea, pues, ea,
pues todos decir:

*Dindirindín, dirindín, dindín...,
zon, zon, zon, zon, zon...*

“De la Virgen sin mancilla,
ha manado el agua pura.”

Y es que á hecho criatura
al Hijo de Dios eterno
para que diesse gobierno
al mundo que se perdió,
y una Virgen lo parió
según havemos sabido,
por reparar lo perdido
de nuestros padres primeros.

¡Alegría, cavalleros!
que nos vino en este día
que parió sancta María
al pastor de los corderos.

*Dindirindín, dirindín, dindín...,
zon, zon, zon, zon, zon...*

Y con este nacimiento,
que es de agua dulce y buena,
se repara nuestra pena
para darnos a entender
que tenemos de beber
desta agua los sedientos,
guardando los mandamientos
a que nos obliga Dios,
porque se diga por nos:

*Qui biberit ex hac aqua,
non si tiet in aeternum,
non sitiet in aeternum.”*

“On n’hi ha, on n’hi ha,
d’aquestes aigües sobiranes?
On són aquestes aigües?”

Toca, Joan, amb la teva gaita,
perquè s’ha acabat el pesar.
Jo et recitaré una cançó
molt polida amb meravella.
Mira-la aquí, apa, doncs,
tothom a dir:

*Dindirindín, dirindín, dindín...,
zon, zon, zon, zon, zon...*

“De la Verge sense màcula
ha brollat l’aigua pura.”

I és que ha fet criatura
el Fill de Déu etern
perquè doni govern
al món que s’havia perdut,
i una Verge l’ha parit,
segons hem sabut,
per reparar allò perdut
dels nostres pares primers.

Alegria, cavallers!
Que ha vingut aquest dia,
parit per Santa Maria,
el pastor dels anyells.

*Dindirindín, dirindín, dindín...,
zon, zon, zon, zon, zon...*

I amb aquest naixement,
que és d’aigua dolça i bona,
es repara la nostra pena
per donar-nos a entendre
que hem de beure
d’aquesta aigua els assedegats,
guardant els manaments
a què ens obliga Déu,
perquè es digui per nosaltres:

*Qui begui d’aquesta aigua,
mai més no patirà set,
mai més no patirà set.*

LA TRULLA

(Valencia, 1560)

Ensalada - *Bartomeu Càrceres (fl. 1546)*

I

- ¡Levanta, Gil and’acá!
- ¿Qué quieres, Bras de Lerena?
- Mira qué trulla que suena.
Mira qué trulla que suena
que la Virgen parió ya.
Si d’eso me hazes cierto,
levantarme yo en un salto,
And’acá, levanta presto;
verás, misterio tan alto:
Llégate no mires nada,
mira que linda donzella,
relumbrante como estrella,
Madre y Virgen preservada.
Canta, pues, por amor d’ella
una canción entricada:
*¿Qué queréis que os traiga,
Virgen delicada?
¿Qué queréis que os traiga?*

- Llegastes a Bethlem
paristes vos a quien
es Dios y hombre también
Virgen sagrada.
¿Qué queréis que os traiga?

- Sí queréis mantillas,
queso y mantequillas,
puchero y papillas,
leche y cuajada?
¿Qué queréis que os traiga?
- También yo, por mi fe,
pañales os traeré,
bellotas os daré
de mi majada.
¿Qué queréis que os traiga?

LA TRULLA

(València, 1560)

Ensalada - *Bartomeu Càrceres (fl. 1546)*

I

- Aixeca’t, Gil, vine aquí!
- Què vols, Bras de Lerena?
- Mira quin xivarri sona.
Mira quin xivarri sona,
que la Verge ja ha parit.
Si això que em dius és cert,
m’aixecaré d’un sol bot.
Vine aquí, aixeca’t prest;
veuràs misteri tan alt:
arriba’t, no miris res,
mira quina bella donzella,
radiant com una estrella,
Mare i Verge preservada.
Canta, doncs, per amor a ella
una cançó ben mesurada:
*Què voleu que us porti,
Verge delicada?
Què voleu que us porti?*

- Heu arribat a Betlem
i heu parit a qui
és Déu i home també,
Verge sagrada.
Què voleu que us porti?

- Que voleu mantes,
formatge i mantega,
escudella i farinetes,
llet i mató
Què voleu que us porti?
- També jo, per ma fe,
bolquers us portaré,
glans us donaré
del meu clos.
Què voleu que us porti?

- Pues migas yo haré
con buena ajada.-
*¿Qué queréis que os traiga
Virgen delicada?*
¿Qué queréis que os traiga?

- Cante agora Antón Loçano
en fiesta tan preciosa.
- ¡Yo quiero tomar la mano!
- Canta por tu vida, hermano,
en honra de la hermosa
que es de Dios hija y esposa,
pues l'eterno y soberano
nos da, visible y humano,
y parióle en esta hora:

II

*Dame del tu amor, señora,
siquiera una rosa.*

Dame el bien de nuestro mal
nascido en este portal,
pues de culpa original
sois de pura, la hermosa.
Siquiera una rosa.
*Dame del tu amor, señora,
siquiera una rosa.*

Dame del tu amor, galana,
siquiera una rama.
- Cante ya Gilot García,
por vida de su mujer.
- No se cantar, ni tañer,
mas un poco jugaría.
- Canta ya con alegría
con nuestro cura Bartolo:

- Cuinaré engrunes de pa
amb una bona allada.
*Què voleu que us porti,
Verge delicada?*
Què voleu que us porti?

- Que canti ara n'Anton Loçano
en una festa tan preciosa.
- Jo vull prendre la mà!
- Canta per la teva vida, germà,
en honor de la formosa
que de Déu és filla i esposa,
car l'etern i sobirà
ens dóna, visible i humà,
havent-lo parit en eixa hora:

II

*Doneu-me del vostre amor, senyora,
tan sols una rosa.*

Doneu-me el bé del nostre mal
nascut en aquest portal,
car de culpa original
sou pura, la formosa.
Tan sols una rosa.
*Doneu-me del vostre amor, senyora,
tan sols una rosa.*

Doneu-me del vostre amor, galana,
tan sols una branca.
- Canteu ja, Gilot Garcia,
per vida de vostra muller.
- No sé cantar ni polsar,
però una mica tocaria.
- Canteu ja amb alegria
amb nostre mossèn Bartolo:

III

- Solo, solo
¿cómo lo haré yo todo?

- Don abad,
a mi casa yredes.
Mi mujer,
vos la visitaredes.
La mi gente,
vos me la manternedes.
Mis hijuelos,
vos me lo criaredes.
Ala, he vos solo todo.
- Solo, solo
¿cómo lo haré yo todo?

- El comer
esté aparejado,
con sazón
lo cozido y asado,
y el corral,
bien barrido y regado.
Y si ay falta,
vos avréis mal recaudo.
Ala he, vos solo todo.
- Solo, solo,
¿cómo lo haré yo todo?

- Pues que tan bien has cantado,
respóndate Bras Lorente
en portugués entricado
un cantar que nos contente.
- *Quéyrolo fazer de grado!*
- Alto, pues que prestamente
responderá Pero Gay:

III

- Sol, sol,
com ho faré tot, jo?

- Dom abat,
a casa meva anireu.
La meva muller
vós visitareu.
La meva gent,
vós me la mantindreu.
Els meus filllets,
vós me'ls criareu.
Au, us deixo tot sol.
- Sol, sol,
com ho faré tot, jo?

- Que el menjar
estigui preparat,
al punt
el guisat i rostít,
i el corral
ben netejat i regat.
I si res falta,
amb mi us les haureu.
Au, us deixo tot sol.
- Sol, sol,
com ho faré tot, jo?

- Puix que tan bé heu cantat,
que us respongui en Bras Lorente
en portugués elaborat
amb un cant que ens acóntenti.
- *Vull fer-ho de tot grat!*
- Au, doncs, que prestament
respongui en Pero Gay:

IV

*Nam me quer casar miña may,
ora folgay.*

Tres hermanas de Lisboa
éramos, enhoraboa,
y as duas casar con loa
y a mí monja querer mon pay,
ora folgay,
y también o quer miña may,
ora folgay,
*Nam me quer casar miña may,
ora folgay.*

- O, qué fidalga canción!
- *Par Di, pas en tot és bona!*
- Canta tú, pues, en gascón
alabando aquel garçón
que a todos libró de pena:

V

*Tau garçó la durundena
tau Jesú la durundó
e tau hillot, la durundó.*

Tan chiquet e tan polit
com t'és nat aquesta nit.
Lucifer serà scarnit
tot l'infern n'haurà gran pena.
Tau garçó la durundena...

Los angeus n'an gran plausir,
vent complit nostre deusir
que l'alt cel s'a de fornir
de gascons per bella strena.
Tau garçó la durundena...

O Jhesús e com miràveu
com los angelets baylaven
dant en l'ayre, no tombaven
ni caÿen en l'arena.

IV

*No em vol casar ma mare,
celebrem-ho, doncs.*
Tres germanes de Lisboa
érem, en bona hora,
dues casar amb honra
volia mon pare, i a mi monja,
celebrem-ho, doncs,
i també ho volia ma mare,
celebrem-ho, doncs.
*No em vol casar ma mare,
celebrem-ho, doncs.*

- Oh, quina noble cançó!
- *Per Déu, no en tot és bona!*
- Canta tu, doncs, en gascó
lloant aquell minyó
que a tots llevà la pena:

V

*El teu infant, la durundena,
el teu Jesú, la durundó
i el teu fillet, la durundó.*

Tan petit i tan polit
com és nat aquesta nit,
Llucifer serà escarnit,
tot l'infern tindrà gran pena.
El teu infant, la durundena...

Els àngels tenen gran goig,
en veure complert nostre desig
que l'alt cel s'haurà d'omplir
de gascons per bona estrena.
El teu infant, la durundena...

O Jesú, i com miràveu
com els angelets ballaven,
dalt dels aires, no es voltaven
ni queien a l'arena.

Tau garçó la durundena...

I ab ses veus tan angelines
rausonaven les maytines
e tocaven les orguines
tot cantant ab veu gran plena.
Tau garçó la durundena...

E sonaven tots acords
ab rebequins e manacors
y ab veus autes grans e forts
dansaven l'hauta serena.
Tau garçó la durundena...

Tot ensemps li fan la xiera
en esta nit plazentiera
davant la Vergen partiera
que traou lo món de cadena.
*Tau garçó la durundena
tau garçó la durundó
e tan hillot, la durundó*

- Pues que es noche de alegría
todos tienen que cantar;
cante, pues, Joancho Ochandría
alabando a la sin par
que parió la luz del día.
-¿Quieres canción vizcaíno?
- Sí, que en muy mejor será,
que aunque vienes de camino
a todos agradecerá:

VI

*María ochandreaá
hene pecatareaá.*

- Un chiquito tan bonica,
María, lo as parida,
y entre la buey y el mulica
ángeles loa cantarà.

El teu infant, la durundena...

I amb les seves veus angelicals
ressonaven les matines
i tocaven petits orgues
tots cantant amb veu molt plena.
El teu infant, la durundena...

I sonaven tots en harmonia
amb rabells i monocords
i amb veus altes, grans i fortes
dansaven l'alta serena.
El teu infant, la durundena...

Anem junts a fer gatzara,
en aquesta nit plaent
davant la Verge que ha infantat
per treure al món la condemna.
*El teu infant, la durundena,
el teu Jesú, la durundó
i el teu fillet, la durundó.*

- Puix que és nit d'alegría
tothom ha de cantar;
canti, doncs, Joancho Ochandría
lloant la incomparable
que parí la llum del dia.
- Vols cançó biscaína?
- Sí, car molt millor serà,
tot i que vinguis de camí
a tots ens agradecerà:

VI

*Verge Santa Maria,
intercediu pels meus cants.*

- Un vailet tan bonic,
Maria, heu parit,
i entre el bou i la mula
els àngels lloances cantaran.

María ochandrea.
hene peccatarea.

- Estás, niño Dios del cielo,
hombre chica en pobre suelo.

Tienes mucha terciopelo,
no creas que vestirá.

María ochandrea.
hene peccatarea.

- En noche tan plazentera
cantemos muchos cantares,
pues nos quita los pesares
la Virgen que está partera.
- ¿Quién ha de tomar la mano?
- Cante Bras en valenciano
una breve cancioneta:

VII

Lleva't en l'albeta,
Peret chiquet,
Michalotet,
lleva't en l'albeta.

Veuràs la Verge neta
en una barraqueta.
Peret chiquet,
Michalotet,
lleva't en l'albeta.

Que'l seu fillet alleta,
tot nu, sens camiseta,
com dona molt pobreta.
Peret chiquet,
Michalotet,
lleva't en l'albeta.

Y entre'l bou y muleta
veuràs en carn perfeta
divinitat secreta.

Verge Santa Maria,
intercediu pels meus cants.

- Heu-lo aquí, nen Déu del cel,
home xic en pobra terra.

Per molt vellut que tingui,
no us cregueu que el vestirà.

Verge Santa Maria,
intercediu pels meus cants.

- En una nit tan agradable,
cantem moltes cançons,
car ens lleva les penes
la Verge que ha parit.
- Qui ha de prendre la mà?
- Canti en Bras en valencià
una breu cançoneta:

VII

Lleva't en l'albeta,
Peret xiquet,
Miquelotet,
lleva't en l'albeta.

Veuràs la Verge neta
en una barraqueta.
Peret xiquet,
Miquelotet,
lleva't en l'albeta.

Que el seu fillet alleta,
tot nu, sens camiseta,
com dona molt pobreta.
Peret xiquet,
Miquelotet,
lleva't en l'albeta.

I entre el bou i muleta
veuràs en carn perfeta
divinitat secreta.

Peret chiquet,
Michalotet,
lleva't en l'albeta.
Lleva't en l'albeta.
Peret chiquet,
Michalotet,
lleva't en l'albeta.

- ¡Baste ya! Sus, no cantemos,
no sea todo cantar!
- Pues ¿qué quieres, que baylemos?
Plázenos, sin mas tardar,
Bras de Lerena, podrás baylar
la gallarda.
- Mi fe yo haré la prueba
- Veamos si agrada,
mas primero es cosa buena
que a la Virgen soberana
que nos dió tan buena strena,
començemos la pavana:

PAVANA (instrumental)

- ¡Sus, no más dormir!
cantemos aquí
lohores sin par
de quién mereció
tal hijo parir,
que'l daño de Adán
vino a remediar,
que, sin ygal soberana,
fue tan gentil y galana
que a Dios supo enamorar.

- Reyna sagrada,
pues paristes al Redemptor
que en braços tenéis,
dezidnos: ¿Cómo concebistéis,
pues Madre y Virgen permanecéis?
- Cómo el sol por la vidriera le veis
pasar,

Peret xiquet,
Miquelotet,
lleva't en l'albeta.
Lleva't en l'albeta,
Peret xiquet,
Miquelotet,
lleva't en l'albeta.

- Prou! Pareu, no cantem,
no tot ha de ser cantar!
- Doncs, què vols, que ballem?
Sigui doncs, sense trigar,
Bras de Lerena, podràs ballar
la gallarda.
- A fe que ho provaré.
- Vejam si agrada,
però primer serà cosa bona
que a la Verge sobirana
que ens ha donat tan bona entrada
dediquem la pavana:

PAVANA (instrumental)

- Amunt, prou dormir!
Cantem aquí
lloances sense parió
de qui meresqué
tal fill parir,
que el mal d' Adam
ha vingut a redimir,
i la inigualable sobirana
fou tan gentil i galana
que Déu sabé enamorar.

- Reina sagrada,
puix que heu parit el Redemptor
que en braços teniu,
digueu-nos: com heu concebut,
havent romàs Mare i Verge?
- Com el sol per la vidriera veieu
passar,

de tal manera tomó en mi carne el Dios que veis.

- ¿Cómo podéis, siendo criatura, señora, parir al que's Criador, pues siendo Vos propia hechura, él os es Padre y Superior?

- La divina inmensidad hizo en mi tal novedad, por me hazer tan gran favor.

- ¡Sus, no más dormir! cantemos aquí lohores sin par de quién mereció tal hijo parir, que'l daño de Adán vino a remediar, que, sin yqual soberana, fue tan gentil y galana que a Dios supo enamorar.

- Avemos todos cantado,
- Ya an cantado quantos son.
- No, más la Madre del garçón que siempre nos ha escuchado.
- Pues cantad, Reyna del mundo, por complir el regocijo, con vuestro hijo jocundo que nos libra del afán.

VIII

¿Qué de mí, que de vos, mi hijo, qué de mí, qué de vos dirán?

Que os amé y que me amasteis, que [os] crié y que me criastes.
¿Qué de mí, qué de vos dirán?

A mí, vuestra hija y madre,

així entrà a la meva carn el Déu que veieu.

- Com podeu, essent criatura, senyora, parir qui és Creador, car essent Vós la seva factura, ell us és Pare i Superior?

- La divina inmensitat féu en mi tal novetat per fer-me tan gran favor.

- Amunt, prou dormir! Cantem aquí lloances sense parió de qui meresqué tal fill parir, que el mal d'Adam ha vingut a redimir, i la inigualable sobirana fou tan gentil i galana que Déu sabé enamorar.

Havem tots cantat, ja han cantat tots que hi són, tots hem cantat.
- No pas la Mare del minyó que sempre ens ha escoltat.
- Doncs canteu, Reina del món, per acabar la festa, amb vostre fill jocund que ens allibera del mal.

VIII

De mi, de vós, fill meu, de mi, de vós, què diran?

Que us he estimat i m'heu estimat, que us he creat i m'heu creat.
De mi, de vós, què diran?

A mi, vostra filla i mare,

a vos, mi hijo y mi padre.
¿Qué de mí, qué de vos dirán?

De vos, que tembláys de frío, sin pañales, hijo mío.
¿Qué de mí, qué de vos dirán?

Que os baxé y [que] me subistes, que os serví y [que] me servistes.
¿Qué de mí, qué de vos dirán?

Diránme mil bendiciones todas las generaciones,
quia fecit mihi magna qui potens est et sanctum nomen ejus.

IX

Si dixeren, digan, madre mía, si dixeren, digan.

A los que dixeren que bien nos queremos, ayan buenas Pasquas y los años buenos.
Madre mía, si dixeren, digan.

- Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Sancto.
- Sicut erat in principio, et nunc et semper, et in saecula saeculorum.
Amen.

a vós, meu fill i meu pare.
De mi, de vós, què diran?

De vós, que tremoleu de fred, sense bolquers, fill meu.
De mi, de vós, què diran?

Que us he baixat i m'heu pujat, que us he servit i m'heu servit.
De mi, de vós, què diran?

Em diran mil benediccions totes les generacions,
que em féu gran qui és poderós i sant el seu nom.

IX

Si diuen, que diguin, mare meva, si diuen, que diguin.

Als que diguin que bé ens estimem, que tinguin bones festes i bon any.
Mare meva, si diuen, que diguin.

- Glòria al Pare, al Fill i a l'Esperit Sant.
- Així fou al principi, i ara i sempre, i pels segles dels segles.
Amén.

LA NEGRINA
SAN SABEYA, GUGURUMBÉ

Ensalada - *Mateu Fletxa, el Viejo*
(ca. 1481-1553)

Florida estava la rosa,
que ô vento le volvia la folla.

Caminemos y veremos
a Dios hecho ya mortal.

¿Qué diremos que cantemos
al que nos libró del mal
y al alma de ser cativa?

¡Viva, viva, viva! ¡Viva!
Canta tú y responderé.

- *San Sabeya,*
gugurumbé, alangandanga,
gugurumbé, gurumbé...

mantenga, señor Joan Branca,
mantega vossa meçè.

¿Sabé como é ya nacido,
ayá em Berem

un Niño muy garrido?
- Sa muy ben.

Vamo a ver su nacimiento.
Dios, pesebre echado está.

- Sa contento. Vamo ayá.
¡Su!, vení, que ye verá.

Bonasa, bonasa,
su camisoncico rondaro;
çagarano, çagarano,
su sanico coyo roso,
sa hermoso, sa hermoso,
çucar miendro ye verá.-

Alangandanga,
gugurumbé, San Sabeya
gugurumbé, alangandanga,
gugurumbé, gurum-gurumbé...
Aleluia, alleluia, alleluia!

LA NEGRINA
SAN SABEYA, GUGURUMBÉ

Ensalada - *Mateu Fletxa, el Vell*
(ca. 1481-1553)

Florida estava la rosa
a la que el vent movia els pètals.

Caminem i veurem
Déu tornat mortal.

Què direm, què cantarem
a qui ens ha alliberat del mal
i l'ànima d'estar captiva?

Visca, visca, visca! Visca!
Canta tu, i jo respondré.

San Sabeya
gugurumbé, alangandanga,
gugurumbé, gurumbé...

Mantingueu, senyor Joan Branca,
mantingueu vostra gràcia.

Sabeu com ha nascut,
allà a Betlem,

un nen molt estimat?
Està molt bé.

Anem a veure el seu naixement.
Déu jau al pessebre.

Està content. Anem-hi.
Veniu, que ja veureu,
bonic, bonic,

la seva camiseta sargida;
sagrat, sagrat,
el seu coll sa i rosat,
està formós, està formós,
la seva careta somrient, ja veureu.

Alangandanga,
gugurumbé, San Sabeya
gugurumbé, alangandanga,
gugurumbé, gurum-gurumbé...
Al·leluia, al·leluia, al·leluia!

LA BOMBA
DINDIRINDIN

Ensalada - *Mateu Fletxa, el Viejo* (ca.
1481-1553)

Ande, pues, nuestro apellido,
el tañer con el cantar
concordes en alabar
a Jesús rezién nascido.

Dindirindín, din din din.
Dendén, den dendén.

Bendito el que ha venido
a librnos de agonía.

Dindirindín, din din din.

Bendito sea este día
que nació el contentamiento.

Remedió su advenimiento
mil enojos.

Dindirindín, din din din.
Dendén, den dendén.

Benditos sean los ojos
que con piedad nos miraron,
y benditos, que así
amansaron tal fortuna.

LA BOMBA
DINDIRINDIN

Ensalada - *Mateu Fletxa, el Vell* (ca.
1481-1553)

Vagi doncs nostre nom,
tocant i cantant,
harmònic tot lloant
Jesús acabat de néixer.

Dindirindín, din din din.
Dendén, den dendén.

Beneït qui ha vingut
a alliberar-nos de l'agonia.

Dindirindín, din din din.

Beneït sigui aquest dia
en què nasqué l'acomentament.

Ha posat el seu adveniment
remei a mil enuigs.

Dindirindín, din din din.
Dendén, den dendén.

Beneïts siguin els ulls
que amb pietat ens miraren,
i beneïts els qui així
gaudeixen de tal fortuna.